

ФУРКЕВИЧ В.О., канд.техн.наук, радник керівництва,
Корпорація «Укрвинпром», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИНОГРАД ТА ВИНОГРАДНЕ ВИНО» І ПРОБЛЕМИ ЙОГО ГАРМОНІЗАЦІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Приведений аналіз процесу адаптації і гармонізації Українського законодавства з європейським. Визначені основні проблеми на шляху інтеграції України в зону вільної торгівлі: недосконалість закону України "Про виноград і виноградне вино"; заборона Євросоюзу на використання у вітчизняному виноробстві назв продукції, які походять з європейських держав.

Ключові слова: закон України "Про виноград і виноградне вино", адаптація, гармонізація, інтеграція, продукція з контрольованим найменуванням за походженням: Шампанське, Коньяк, Кальвадос, Кагор, Портвейн, Мадера, Херес, Малага, Токай, Марсала.

The analysis of process of adaptation and harmonization of the Ukrainian legislation is resulted with European. Basic problems are certain on the way of integration of Ukraine in a free trade zone: imperfection of law of Ukraine "About a vine and vine wine"; prohibition of European Union on the use in the domestic vine making of the names of products, which take place from the European states.

Keywords: law of Ukraine "On a vine and vine wine", adaptation, harmonization, integration, products with the controlled name originally: Champagne, Cognac, Calvados, Cahors Wine, Ports Wine, Madeira Wine, Sherry, Malaga, Tokay, Marsala.

Following the Ukraine Cabinet of Ministers Resolution [1], a quarterly (four times a year) survey of about

Закон України «Про виноград та виноградне вино» прийнято у червні 2005 року і, фактично, він діє з 1 січня 2006 року.

За ці чотири з половиною роки вийшло ще 8 законів, які вносили до нього відповідні правки, зміни та доповнення. І, на жаль, таким змінам і доповненням поки що кінця не видно. В теперішній час в Комітеті Верховної Ради з питань аграрної політики і земельних відносин на розгляді знаходяться ще два проекти законів, якими пропонується внести нові зміни і доповнення до основного закону: один проект підготовлено Кабінетом Міністрів, другий – народними депутатами.

Не виключено, що найближчим часом на вимогу Євросоюзу для адаптації нашого законодавства з європейськими нормативами ми вимушені будемо робити його нове корегування.

Загальновідомо, що з 3 лютого 2008 р. Україна та Європейський Союз ведуть переговори щодо укладення Угоди про «глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі». Ця Угода є невід'ємною, однією з головних, частиною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Переговори базуються на принципах Світової організації торгівлі та мають на меті забезпечити «економічну інтеграцію України до внутрішнього ринку Євросоюзу».

Ці переговори йдуть дуже важко. Чому?

Та тому що проблеми адаптації і гармонізації вітчизняного законодавства з виноробства з європейським законодавством надзвичайно складні.

Недавно в Брюсселі завершився 12-й раунд переговорів, а просування вперед, остаточних рішень і домовленостей поки немає. Ми не думаємо що й 13-й раунд, який буде проходити в Києві з 4 по 8 жовтня цього року в змозі буде вирішити ці питання.

Справа в тому, що у нашому законодавстві з виноробства дуже багато різних принципових розходжень з європейським законодавством. Наприклад, європейське законодавство категорично вимагає кріпити виноматеріали тільки спиртами виноградного походження з об'ємною часткою спирту від 52 до 86 %, тоді як в Україні для цього повинен використовуватися лише добре очищений спирт-ректифікат з об'ємною часткою спирту не нижче 96 % із зернової або зерно-картопляної сировини. Причому, виноградний спирт у зв'язку з підвищеним вмістом в ньому токсичних сивушних масел та інших шкідливих для здоров'я людини домішок у виробництві марочних вин у нас заборонено.

Або такий приклад. Європа допускає вміст у вині шкідливого консерванту (сірчистої кислоти), який руйнує червоні кров'яні тільця, до 400 мг/л. В наших винах цей показник не перевищує 250 мг/л.

Безумовно, нам не важко вміст цього консерванту у вині збільшити до рівня європейських нормативів, але не зрозуміло навіщо це робити для українського споживача. Є і багато інших неузгоджених проблем. Але сьогодні найактуальнішою, найголовнішою і найгострішою проблемою, з якої ми не можемо домогтися згоди, і яка по суті є каменем спотикання на шляху нашої держави до зони вільної торгівлі з країнами Євросоюзу – це проблема використання у вітчизняному виноробстві географічних позначень країн Європейського Союзу.

У виноробстві України зараз вживається десять географічних назв, які походять з інших європейських країн. Це такі назви, як Шампанське, Коньяк, Кальвадос, Кагор (Франція), Портвейн, Мадера (Португалія), Херес, Малага (Іспанія), Токай (Угорщина), Марсала (Італія, о. Сицилія).

Європейський Союз вимагає, щоб ці назви ми вилучили із нашого Закону «Про виноград та виноградне вино» і повністю припинили їх використання тому, що вони повинні вживатися лише в місцях свого походження. Україна, як і ряд інших країн світу, вважає, що такі вимоги Євросоюзу суперечать нормам патентного законодавства. Адже зазначені назви напоїв давно вже втратили своє географічне поняття, тому що спосіб виробництва цих напоїв не залежить від умов місця походження, їх характерні смакові особливості створюються не умовами місця походження прототипу, а спеціальною технологічною обробкою, відтворення якої технічно можливо здійснити і в іншому місці.

Для споживачів ці назви символізують певні властивості вин (колір, аромат, букет, смак), які створюються не місцевістю, де вирощується виноград, а технологією виробництва. Такі назви в етимології іменуються родовими. Вони не є товарними знаками

на території України або об'єктами промислової власності і тому не підлягають захисту. Ці назви указують на тип напою, а не на його походження і є елементом, який не охороняється. Родова назва – є загальнолюдське надбання.

Українських виноробів звинувачують в омані споживачів, називаючи Шампанським продукт, який вироблено не у французькій провінції Шампань, а Мадерою – не на португальському острові Мадейра та ін. Ми спростовуємо такі безпідставні і безвідповідальні заяви. Адже для попередження введення в оману споживачів щодо природи та якості продуктів, які продаються під знеособленими іноземними назвами, заснованими на географічних поняттях, українськими виноробами на етикетках обов'язково зазначається назва держави, а часто і конкретне місце, регіон походження, як того вимагає Закон України «Про виноград та виноградне вино». Наприклад, «Шампанське України», «Коньяк Одеса», «Мадера Коктебель», «Херес Масандра», «Портвейн Лівадія» та інші. В таких випадках в словосполученнях терміни «шампанське», «коньяк», «мадера», «херес», «портвейн» вживаються як тип напою, а слова «Україна», «Одеса», «Коктебель», «Масандра», «Лівадія», як місця їх походження (виробництва).

Якщо звернутися до світового досвіду, то прикладом цього може бути звичайний «чай», який вперше з'явився в Китаї, а зараз випускається багатьма державами із зазначенням країни-виробника: чай індійський, чай цейлонський, чай грузинський тощо. І ніхто не вважає це підробкою, якщо назва виробника точно відповідає місцю походження чаю.

У виноробстві тільки в цьому випадку родова назва напою втрачає своє первісне географічне поняття і символізує технологічні процеси виготовлення продукції, які у виноробній технічній термінології одержали відповідні найменування: шампанізація, портвейнізація, мадеризація, хересування, тощо. Таким чином в родових (географічних) назвах виноробної продукції вкладається не географічне, а технологічне поняття і тому, ми вважаємо, що претензії на монополізацію цих назв нічим не обґрунтовані. Вживання їх свідчить про те, що ми запозичили спосіб виробництва продукції.

Адже відомо, що сир «швейцарський» готується не тільки в Швейцарії, а «голландський» не тільки в Голландії. І ніхто не возить по цілому світу ці сири із Швейцарії і Голландії, коли їх можна виготовити в будь-якому місці по традиційній технології і оману споживачів це не вважається. І таких прикладів можна навести багато. Це в першу чергу відноситься до так званих «типажних вин», які готуються по оригінальній технології свого прототипу. А прототип, як правило, має назву місцевості, де вперше започатковано його виробництво.

Необхідно зазначити, що типажні вина з географічними позначеннями ніхто ніколи не відкривав, не вигадував, не винаходив. Авторів таких «винаходів» в природі не існує, тому що їх створила сама природа. Корифеї вітчизняного виноробства стверджують, що вино – дитя природи і історію виникнення тих чи інших типів вин треба шукати не в авторстві, а в природно-кліматичних і виробничо-технічних можливос-

тях, що дозволяють найбільш ефективно використання природного дару виноградної лози.

Для підтвердження цієї тези є багато конкретних прикладів, наведу тільки два. Загальновідомо, що кращі виноградники Шампані знаходяться на географічній широті 49° п.ш., що є північною межею культури винограду. Це обумовило тут досить суворий для виноградної лози клімат, який забезпечував дозрівання тільки ранніх сортів винограду, і то не кожний рік. Зате він сприяв одержанню вин з особливо тонким ароматом, що є одним із головних чинників високої якості вин Шампані.

І народження ігристого вина в Шампані аж ніяк не випадкове явище. В результаті пізнього сезону виноробства було багато недобродів, які з настанням холодів розливали в пляшки для того, щоб уберегти вино від скисання.

З весняно-літнім потеплінням бродіння в пляшках відновлювалося і в тих із них, які були достатньо міцно закупорені, вуглекислий газ розчинявся у вині, і якщо тиск, що виникав при цьому не розривав пляшку, то в ній створювалося ігристе вино. А легке вино, оживлене бульбашками вуглекислоти не могло не сподобатися.

Таким чином, по своїм кліматичним умовам і при наявності ентузіастів, які просунули культуру винограду, де вона раніше ніколи не росла, Шампань, можна сказати, була «вагітною» ігристим вином, і воно повинно було рано чи пізно там з'явитися.

Не існує в природі і автора-винахідника вина типу Херес та технологічного процесу «хересування» вин. В іспанському місті Херес-де-ла-Фронтера вино Херес з'явилося спонтанно, як наприклад, і в Туркменії, де в підвалах буває температура 30-35°C і хересні тони в білих винах із сорту винограду Тербаш з'являються самі собою (спонтанно).

Очевидно, в результаті високих температур в іспанських «бодегах» (надземних приміщеннях) глибинні дріжджі піднялися на поверхню вина в неповних бочках і генетично створили расу плівчатих дріжджів, які ми тепер використовуємо для «хересування» вин. Якби це вперше відбулося в Туркменії, то весь світ називав би цей процес «туркменізацією». Теж саме тисячу років тому відбулося і з ечміадзинськими винами у Вірменії і процес розвитку на їх поверхні, при збереженні в карасах, тієї ж плівки дріжджів *Saccharomyces vini* справедливо можна було б назвати «вірменізацією».

Це ще раз є підтвердженням того, що у назвах типажних вин – Шампанське, Портвейн, Мадера, Херес вкладається не географічне, а технологічне поняття і тому претензії на монополізацію цих назв нічим не обґрунтовані. В Україні географічні терміни в назвах вин вживаються вже понад 100 років, з кінця 19 століття. Наш споживач звик до зазначених назв. З боку України немає порушень Угоди TRIPS (п. 4, ст. 24), яка не забороняє використання родових назв з географічними позначеннями для тих виробників, які ці назви використовували «протягом принаймні 10 років, що передують 15 квітня 1994 року».

А згідно п. 3 ст. 22 Угоди TRIPS, якщо на продукції є позначення реального місця походження товару, то це не є введенням в оману споживачів.

Загальновідомо, що назви багатьох товарів утворилися від географічних місць їх походження. Зараз ці назви означають спосіб або процес виробництва. Наприклад, назви таких загальноживаних товарів, як «одеколон», буквально переводиться - «вода із Кельна», а «Портвейн» – «вино із Порто». Зараз вони означають назви товарів, вироблених певним способом. Міжнародного законодавства, яке б забороняло використання родових назв вин, не існує. Прийняття таких зобов'язань можливе тільки на добровільній основі. Але зараз на фоні великого перевиробництва вин у світі і скорочення площ виноградників в європейських країнах, добровільне прийняття таких зобов'язань Україною може призвести до тяжких наслідків, фактично до ліквідації галузі виноробства в державі. Адже закони Франції, Іспанії, Португалії, Італії і інших країн на нас не розповсюджуються, тому ми вважаємо, що юридичних підстав для заборони вживати нам ці назви немає, як не було їх і на початку ХХ століття, коли в міжнародних виставках і дегустаційних конкурсах брали участь «Русское Шампанское», «коньяк Шустов» і претензій з боку засновників цих напоїв не було. Зараз при здійсненні експортних поставок українські винороби не вживають родових (географічних) назв: «шампанське» називають «ігрис-тим», «коньяк» – «бренді».

Особлива технологія родових типажних вин, яка зародилася багато років тому, уже давно відірвалася від їх місць походження і символізувалася в їх назвах, вони давно уже втратили патентну монополію, за виключенням окремих виробничих секретів (наприклад, складу експедиційного лікеру, режимів обробки та ін.), які відносяться до «ноу-хау».

Ми вважаємо, що монополія на родові назви вин, яку хотіли б зберегти за собою винороби деяких країн, це несправедлива форма в умовах конкурентної боротьби за ринки збуту. Хай покупець сам вибирає, що краще. Це повинно визначати його звички, смаки, а не гучна назва фірми. Раптові несподівані зміни звичних назв викличе у покупців наших вин і коньяків втрату орієнтації і, відповідно, збитки виробників, що в масштабах країни може скласти сотні мільйонів гривень.

УДК 178.1/2-023.36:663.4

ДОМАРЕЦЬКИЙ В.А., д-р техн. наук, професор, академік, засл. працівник освіти України

Національний університет харчових технологій, м. Київ

МЕЛЬНИК І.В., канд. техн. наук, доцент

Одеська національна академія харчових технологій

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПИВОВАРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Розглянутий розвиток пивоварної галузі на Україні доводить руйнування шкідливої "горілчаної традиції" та розповсюдження культури споживання алкоголю. Наведені основні напрямки впровадження результатів наукових досліджень у виробництво, які повинні сприяти подальшому розвитку пивоварної промисловості України.

Ключові слова: виробництво пива, розвиток галузі, корисні речовини, потреби споживача, наукові досягнення, впровадження у виробництво, ресурсо- та енергозбереження.

The development of brewing in Ukraine which has been considered, proves destruction of the harmful "vodka tradition" and distribution of culture of alcohol consumption. The main directions of introduction of the scientific research results into production, which should contribute to further development of brewing in Ukraine, have been given.

Key words: production of beer, branch development, useful sub-

Ми говоримо нашим зарубіжним колегам, що Україна, як і багато інших держав світу, щиро вдячна виноробам Франції, Іспанії, Португалії, Італії, Угорщини за те, що вони, працюючи в складних умовах виноградарства, подарували людству не тільки чудові напої, але й оригінальні технології їх виробництва. Ми визнаємо і підтримуємо унікальність цих технологій, які Україна уже понад століття тому прийняла на озброєння, як способи виробництва.

Але відмовлятися від традиційних назв нашої виноробної продукції ми не маємо бажання і намірів. Для нас така відмова є непринятною ще й тому, що вона поставить вітчизняних виробників в нерівні умови з іноземними фірмами не тільки на зовнішньому, а й на внутрішньому ринку.

Приблизно так дуже коротко виглядають аргументи, якими ми оперуємо заради збереження для нашого виноробства традиційних родових назв продукції з географічними позначеннями європейських країн. Але, як кажуть «не так сталося, як гадалося», далеко не завжди урядом приймаються такі рішення, які конче погрібні виноробній галузі і державі в цілому. Тому ми не виключаємо і такого повороту подій, коли уряд вимушений буде поставити свій підпис під Угодою, яка заборонить виноробам країни вживати родові назви з географічними позначеннями інших європейських держав. Причому не тільки для поставок її на експорт, а й для внутрішнього ринку.

Тому ми готуємо відповідні розрахунки для того, щоб вимагати від Євросоюзу: по-перше – установлення для переходу на інші назви відповідного перехідного періоду в 10 - 15 років, і по-друге - надавати обов'язкову матеріальну компенсацію втрат, які понесуть наші виробники і споживачі у зв'язку з переходом на нові назви і втратою традиційних.

Але повторюся, це тільки на той випадок, якщо ми не зможемо відстояти паші позиції, для чого, до речі фахівців корпорації і інших підприємств та організацій з виноградарства Прикладають максимум зусиль.

На завершення хочеться побажати виноробам і споживачам вітчизняної виноробної продукції зберегти її традиційні назви і високі якісні показники.

Поступила 09.2010

stances, consumers' demand, scientific achievements.

На сьогодні виробництво пива на Україні складає більше 245 млн. дал на рік, а споживання на одну особу більше 55 л на рік. Слід відмітити, що відрахування в бюджет збільшилось від 0,4 млрд. грн. в 1999 р. до 1,5 млрд. грн. в 2009 р.

Розвиток пивоварної галузі відбувається в основному за рахунок іноземної та вітчизняної інвестицій. Дуже важливо, що розвиток пивоварної галузі сприяє руйнуванню шкідливої «горілчаної традиції» та розповсюдженню культури споживання